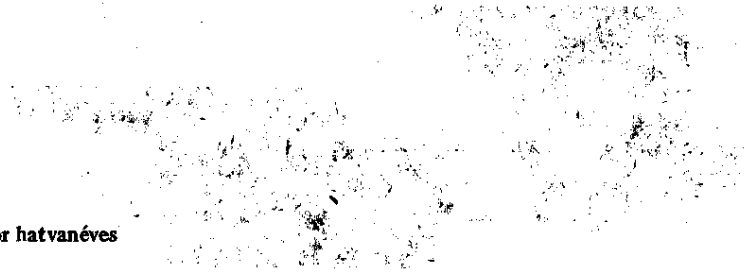

Tarnai Andor hatvanéves

Tarnai Andor irodalomtörténetírói munkásságát leginkább talán egy látszólagos paradoxonnal jellemezhetjük. Kevés olyan irodalomtudós van, akinek annyira fontosak lennének a tények, mint az ő számára: tanulmányainak egyik s voltaképpen már az első pillantásra is megsejthető vonása, hogy a szóban forgó témakörről az adott pillanatban rendelkezésre álló teljes tényanyag figyelembevételével készültek. E ténytiszteletnek ugyanis külső jelei vannak, dús, alighanem magának a kifejtés szövegének terjedelmét is meghaladó jegyzetapparátus kíséri pl. legutóbbi nagy munkáját, *„A magyar nyelvet írni kezdik"* című kritikatörténeti monográfiát (Bp. 1984.). És mégis: olyan kutató is kevés van, aki számára olyan érdektelenek lennének a tények – önmagukban. Mert írásainak olvasója számára ugyancsak gyorsan nyilvánvalóvá válik, hogy a tények csak úgy kerülhetnek be e tanulmányokba, ha már rendelkeznek a kapcsolódás tulajdonságával, ha eleve rendszert implikálnak – az imént említett, a magyar középkor irodalmi gondolkodásáról szóló műnek kivételes értékét sem az adatgazdagság adja, hanem az, hogy a roppant tényanyag egy tagolt és árnyalatos szisztémát épít fel. Mindezt másképpen úgy fogalmazhatjuk meg, hogy Tarnai Andor kutatói habitusának nem a feltárás szenvedélye az uralkodó vonása, hanem az értelmezés, az ellenkező látszatot az teremti meg, hogy ő az értelmezhetőség feltételeit rendkívül szigorúan szabja meg. E feltételek egyike csupán az, hogy teljes tényanyag birtokában kerülhet rá sor s ennek következménye, hogy a (korábbi nemzedékek által el nem végzett) feltáró munkát is gyakran kell vállalnia – de az értelmezésnek itt éppen az adatok lehető teljességével való szembenézés adja meg méltóságát. A tudós, akit most köszöntünk, így tehát önmagával szemben a legigényesebb, mert a legmagasabb normát állító kutatók közé tartozik. S ezek a magas normák nem bénítanak, ellenkezőleg: nekik köszönhető, hogy Tarnai Andor eddigi munkássága, amely mennyiségileg nem tartozik a legterjedelmesebbek közé, egyike a felszabadulás utáni magyar irodalomtudomány legfajsúlyosabb teljesítményeinek: művei (a négykötetes Batsányi kritikai kiadás hatalmas jegyzetapparátusa éppen úgy, mint rövidebb tanulmányai) a szakma vitathatatlan értékei és érvényességük valószínűség szerint hosszú időre szól. Ennek igazolására az *Extra hungariam non est vita . . .* című kis könyvét (Bp. 1960.) lenne a legcélszerűbb részletesebben is elemezni, ezt a tömörségnek és távlatosságnak ritka szintézisét megvalósító tanulmányt, amely egy szólás genezisének tisztázása ürügyén a XVIII. századi Magyarország ideológiatörténetének olyan meglepő mozzanatára világít rá, amelynek mélyebb tanulságaival még mindig nem nézett igazán szembe a kutatás.

Tarnai Andor – aki több, mint negyedszázadon át dolgozott az Irodalomtudományi Intézetben s aki pályája kezdetétől fogva tevékeny részese a szakmai közéletnek – néhány éve az ELTE I. számú irodalomtörténeti tanszékének vezető professzora. Szavára azonban nem csak hallgatói figyelnek, az utóbbi időben szívesen és gyakran gyűlnek köréje a fiatalabb évjáratú kutatók is. Az Intézetben változatlanul ő vezeti a kritikatörténeti osztályt s ezt a kis csoportot olyan nyitott, pezsgő, eleven és igényes szellemi műhellyé alakította, amely számos külső tagot is vonz. Elmondhatjuk tehát, hogy a hatvanéves Tarnai Andor jóbarátok és kedves vitapartnerek között éli alighanem legtermékenyebb esztendeit – a további termékeny esztendőkhöz kívánunk neki jó egészséget, derűt és töretlen munkakedvet.

Bíró Ferenc